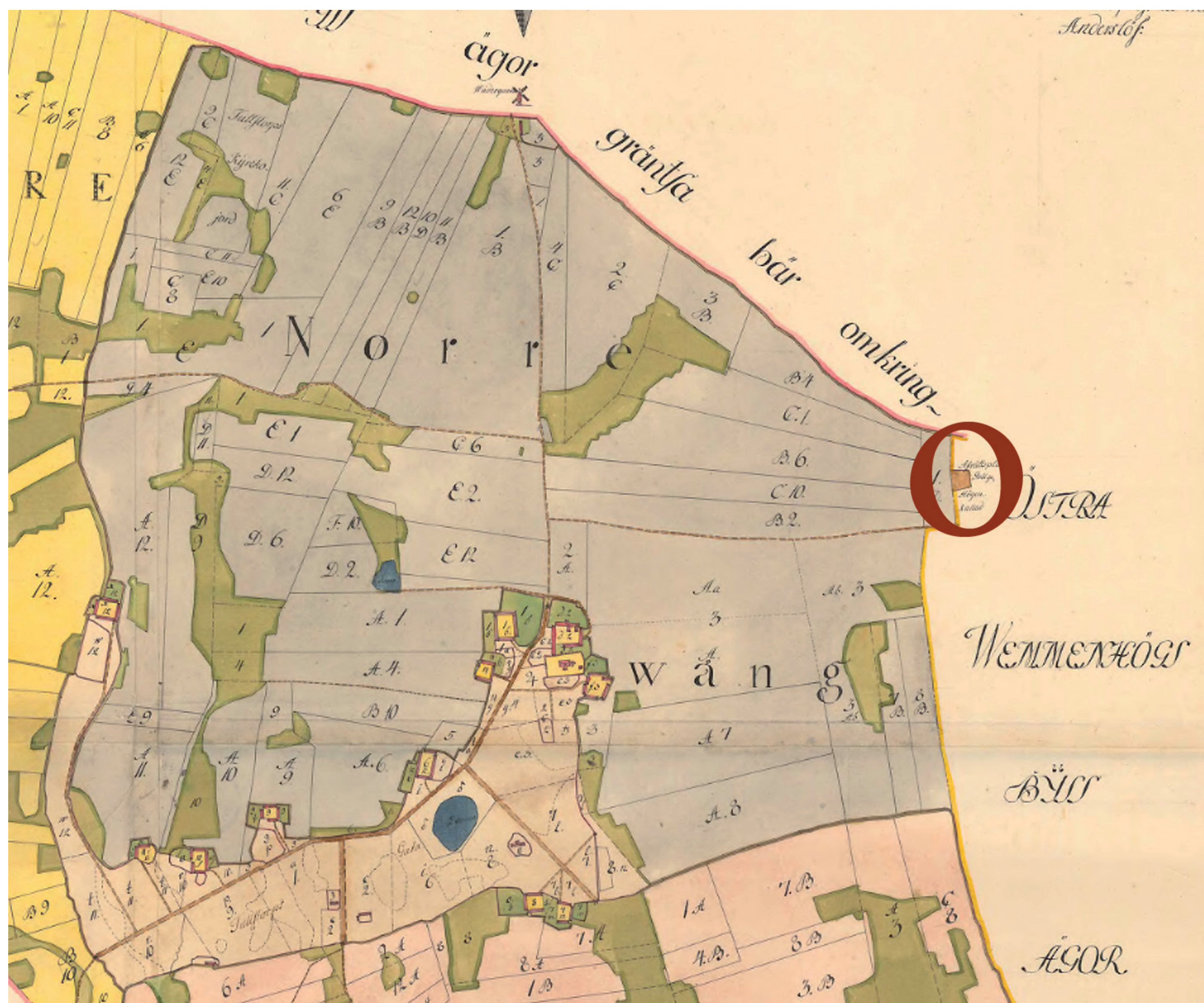
Om Tullstorps galgbacke

Av Sven Rosborn 2020

Det äldsta källmaterialet som omtalar galgbacken i Tullstorp i Vemmenhögs härad invid Skånes sydkust hittar vi Lunds stifts landebog från 1560-talet. Här finns detaljerade beskrivningar över de egendomar som Lunds stift vid denna tid var ägare till. För Tullstorp noteras att Tyghe Anderssenn i Store Bedinge årligen gav sitt landgille för åker och äng i Tullstorp. Likaså noteras givetvis marker som låg till prästgården. Dessutom brukade Pedir Rasmussen i Bedinge kyrkans åker och äng i Tullstorp. Samma gjorde Anders Nielssenn Östre, Tue Anderssenn och Anders Morthenssen.

Tullstorps marker är på 1560-talet uppdelade på fem stycken vångar: *"Syndre wong"*, *"Westre wong"*, *"Norre wong"*, *"Östre wong"* och *"Lille wong"*. Vångarna är indelade i åkrar, havrejordar och ängsmarker vilka i sin tur består av åtskilliga tegar. Dessa tegar återfinns i Landebogen till namn och storlek för alla de egendomar som tillhörde kyrkan. Då dessa mindre markstycken hade olika namn kan det vara av intresse att se vilka namn som gömmer sig i Tullstorps norra vång:

Rögelsse tofftir
Kildager
Bredingenn
Rörmoes rygge (Rörmusse)
Skouffleids rygge
Tornbiergs agir (Tornbiergs krog)
Kirke stettis agir
Reffbacken
Lille eng

Galgbacken på 1765-års karta ligger på gränsen mellan Tullstorps, Västra Vemmenhögs och Östra Vemmenhögs byar. I mitten av kartan Tullstorps kyrkby

Deine kier
Brincke agernn
Bönebeck
Fulebeck
Kirckebrött (Kirkebretts ager, Kirckebrödtz ryg)
Rögis tofft (Rögels toffte)
Tollegrundtt
Bössis ager (Böffis ager)
Hyllestens ager
Röffbierg
Röffgraufen
Ny skiiffte
Bredager
Galie ager (Galle ager)
Kors wordenn
Degnne kier
Pickertofftt (Picke tofft)
Paa kors worden
Auunbiergs ager
Hollebeckis agir (Hulebeck)
Fulekier
Toffte ryg
Kledehöys ager (Kleyhöys agir)
Hol ager
Nörre kors
Onskulde
Encke gordtz rygge
Lunde ryg
Symands ryg
Baeding
Vebeckis ryd
Gierris ager
Sponge ryg

Landebogen har dock sina begränsningar. Tyvärr kan man t.ex. inte utifrån enbart de uppräknade jordlotterna i Tullstorp bestämma var någonstans i den norra vången som de olika tegarna varit belägna. Vi kan emellertid slå fast att galgbacken på 1560-talet legat i den norra vången. På samma sätt kan vi låsa själva tingsplatsen till den västra vången. Här omtalas nämligen *”Tingbjer”*. Den norra vången gränsar samtidigt till Västra Vemmenhögs södra vång och här finner vi *”Tingbiergs ager”* och *”En tingbiergs ryg”*. Alltså måste tingsplatsen ha legat i västra och norra delen av Tullstorp, på gränsen mellan de två byarna.

På den äldsta bevarade kartan över Tullstorp från år 1765 finns avrättningsplatsen angiven. Den ligger då i byns nordöstra gräns men själva högen är placerad på Östra Vemmenhögs bys mark strax öster om gränslinjen. Direkt norr om galgbacken når Västra Vemmenhögs bys södra marker fram till avrättningsområdet. Vi har alltså här ett klassiskt läge för en avrättningsplats där tre byars marker strålar samman. På kartan är markerat *”Avrättsplats Gallge Högen kallad”*.

Avrättningsplatsen på 1765-års karta är den samma som i dag utpekas som ”Galgbacken”. Är denna plats

Tullstorps galgbacke ligger på en dominerande höjd i terrängen. Detta var under tusen år platsen för makabra skådespel med mängder av deltagare. Marken runt galgbacken döljer huvudpersonerna i detta drama.

då också identisk med den galgbacke som omtalas i Landebogen från 1560-talet? Platsen är unik till sitt läge eftersom den gränsar till tre byarna. Ingen annan plats i terrängen gör detta. Finns då galgbacken också omtalad i Landebogen vad gäller de två andra byarnas jordar måste dessa marker ha legat i anslutning till varandra. Så är också fallet.

I Östra Vemmenhögs *"Mellanvång"* nämns i Landbogen *"Galiebiergs ager"* och *"Ett sticke hos galie weyenn"*. I byns norra vång finner vi samtidigt *"Syndre galiebiergs agir"*, *"Norre gallebiergs agir"* och *"Paa gallebiergidtt"*. Direkt norr om Östra Vemmenhög ligger Västra Vemmenhögs södra vång och här omtalas *"Galie agerenn och Galie ryggenn"* samt *"Gallebiergs agir"*.

Det finns således ingen som helst tvivel om att den galgbacke som i dag existerar som namn öster om Tullstorps kyrka har en lång tradition bakom sig, en tradition som sträcker sig ner i medeltiden. Med stor sannolikhet har man här följt det sedbruk som man finner vid andra galgbackar, nämligen den att man använt sig av en redan under bronsåldern uppkastad gravhög på en markant plats i terrängen.

I en förteckning från Malmö fästning kan vi läsa att det på Tullstorps galgbacke avrättades 10 personer under perioden 1752 till 1837 (se hela förteckningen på nästa sida). Vi kan följa en av dessa olyckliga genom en samtida anteckning från en av Malmöfängelsets präster:

"1837 den 24 April utfördes från Slottshäktet härstädes och påföljande dag halshöggs på Tullstorps afrättsplats Drängen Jacob Jönsson för ett å Pigan Anna Rasmusdotter från Anderslöv föröfvadt mord. Han var född 2/8 1808 i Lilla Alstad af bondföräldrar. Ägde vid dess hitkomst högst svag och otillräcklig christendomskunskap. Visade dock genast ånger öfver sitt brott och emottog villigt undervisning uti salighetsläran. Ehuru inskränkt hans fattningsförmåga var inhämtade han dock en nådig religionskunskap som kraftigt inverkade på hans hjerta. Slottspredikanten C G Hörner hade sig uppdraget att bereda honom till döden och hade den glädje att se honom efter undfången nödig beredelse med största frimodighet gå till döden efter att samma morgon hafva annamat H H Nattvard i Tullstorps kyrka."

under hela ...
gade henne till afrättsplatsen, hvarest (med en ovanlig
själsstyrka knäföll, och i sitt sista ögonblick högt
suckade: Herre Jesu! annamma min anda.
1837 den 24 April utfördes från Slottshäktet härstädes
och påföljande dag halshöggs på Tullstorps afrätts
plats Drängen Jacob Jönsson för ett å Pigan Anna
Rasmus dotter från Anderslöf föröfvadt mord
Han var född 2/8 1808 i Lilla Alstad af bondföräldrar
Ägde vid dess hitkomst högst svag och otillräcklig chri
stendomskunskap, Visade dock genast ånger öfver
sitt brott och emottog villigt undervisning uti
Salighetsläran, Ehuru inskränkt hans fattningsförmåga
var inhämtade han dock en nådig religions-
kunskap, som kraftigt inverkade på hans hjerta.
Slottspredikanten C.G. Hörner hade sig uppdraget
att bereda honom till döden och hade den glädje
att se honom, efter undfången nödig beredelse med
största frimodighet gå till döden efter att samma morgon
hafva annammat H. H. Nattvard i Tullstorps kyrka.
utfördes från härvaran-
År 1838 den 9 Mars
de Slottshäkte, och halshöggs på stadens afrätts-
plats Correctionisten N:o 275 A. U. Rungvist. Han
... 1804 inom medelklassen

	Malmö	St. Her-restad	Tullstorp	Dalby	Skärby	Oxie	Hammar-löv	Hörby	Åsum	Ystad	Lund	Anders-löv	Stora Harrie
1752			1										
1753				1	1								
1755			2										
1756				1		1	1	1	1				
1757													
1758	1												
1762			1										
1763			1										
1765							1						
1767	1						3		1	1			
1768								1					
1769								1					
1770						1							
1771	1							1					
1773	1												
1775	1			1									
1778	1					1					1		
1782											1		
1794											1		
1795						1							
1803				3									
1808										1			
1811		1											
1812			1	1									
1815			1										
1816									1				
1817	1												
1820	2												
1821									1				
1826								1					
1827					1								
1828									1				
1830											1		
1831	1		1										
1832		1	1										
1834								1					
1835				1									
1837			1										
1838	3												
1845				1									1
1849												1	
1850				1									
1851		1											
1852								1					
Summa	12	3	10	10	2	4	5	7	5	2	4	1	1

Ovan återges författarens genomgång av de totalt 66 dödsdömda som mellan åren 1752-1852 utfördes från Malmö fästning för att avrättas på olika platser i Malmöhus län. Källa: Malmö stadsarkiv.

I tabellen ovan noteras två avrättningar år 1812, varav en i Tullstorp. Detta var samtidigt det obehagliga slutet på det skånska bondeupproret år 1811. Allmogen hade i demonstrationståg protesterat mot myndigheternas olagliga bestämelser när det gällde inkallandet av vissa drängar till armén. Vid Klågerup mördades då ett sexiotal av dessa av militär och tvåhundra fördes som fångar till Malmöhus. Efter många månaders svält och misshandel lottade man ut vem som skulle avrättas. Dessa två avrättades sedan, en i Dalby, den andre i Tullstorp. Den 26 februari 1811 fördes Per Ottasson på bödelskärra den långa vägen från Malmö till Tullstorp för att möta sitt öde under skarprättarens yxa. Från landskansliet hade utgått följande order:

”Öppen Ordres
Skarprättaren Lövenborg anbefalles, att sig härstädes infinna den 23 i denna månad, för att den 25 och 27 påföljande förrätta Executionen av Drängarna Mårten Bengtsson från Bara och Per Ottasson från Hjulstorp, som till följe af Kongl. Majts nådeliga utslag den 4 sistlidne Januari skola mista högra handen, halshuggas och steglas. Under vägen har Skarprättaren att begagna sig af kronoskjuts.”

Vi läser också i Malmö slottsförsamlings kyrkobok för året 1812:

”Den 24 Februari utfördes Drängen Mårten Bengtsson från Bara och den 26 Febr. Drängen Pehr Ottosson från Slimminge ... P. Ottosson gjorde i början något motstånd i tanke att derigenom kunna frälsa sig från döden; men slutligen, när han såg allt hopp om timmelig räddning förloradt, ärkände äfven han brottsligheten af sit förhållande och anropade Den Högstes barmhärtighet.”

Hans ”brott” var att ha vågat deltaga i protester mot vad myndigheterna beslutat vilket stod i strid mot vad svenska riksdagen beslutat. Historien handlar alltså om två av Skånes genom tiderna olustiga och förfärliga justitiemord.